

Natuur Vriendelijk Isoleren

de natuur en
milieufederaties

Inhoudsopgave

Introductie: Je huis isoleren?

Vergeet de beschermde diersoorten niet. 3

1 Met deze regels moet je rekening houden 4

Omgevingsvergunning 4
Isoleren vanaf buitenkant 4
Isoleren van binnenuit 4

2 Isolatie en de omgevingsvergunning 5

Zelf aanvragen 5
De gemeente zorgt ervoor 5
Landelijke aanpak Natuurvriendelijk Isoleren 6

3 Zo houd je rekening met de beschermde diersoorten 7

De huismus 8
De woonplaats van de huismus 8
Hoe kun je de huismus helpen? 9
Natuurvrij maken 9
Alternatieve woon- en broedplaatsen 9
Natuurkalender 9
De Alternatieven 10
Belangrijk om rekening mee te houden 11

De Gierzwaluw 12

Waar woont de gierzwaluw? 12
Hoe kun je de gierzwaluw helpen? 13
Natuurvrij maken 13
Natuurkalender 13
Alternatieve woon- en broedplaatsen 14
De Alternatieven 14
Belangrijk om rekening mee te houden 14

De vleermuis 15

Nuttige insecteneters 15
Waar wonen vleermuizen? 15
Wat kun je doen voor vleermuizen? 16
Natuurkalender 16
Natuurvrij maken 17
Alternatieve woonruimte 17
De Alternatieven 17
Belangrijk om rekening mee te houden 18

Conclusie 19

Colofon

1^e versie, publicatiedatum: 1 juli 2024

Dit is een uitgave van de Natuur en Milieufederaties als activiteit van de Participatiecoalitie.

Bronnen

FMF, Herstelprogramma Biodiversiteit Fryslân, Vogelbescherming Nederland, Altenburg & Wymenga, Natuurmonumenten, Provincie Utrecht, De zoogdierenvereniging, BIJ12, Checklist groen bouwen.

Foto's

Unitura/fotograaf 123PIX.nl (pagina 1, 6, 10, 14 en 17), Shutterstock en Pixabay

© Citeren uit deze uitgave wordt aangemoedigd.

Overname van foto's en illustraties alleen in overleg.

Je huis isoleren?

Vergeet de beschermde diersoorten niet.

Bij de energietransitie draait het niet alleen om het plaatsen van windmolens en het aanleggen van zonneparken. Er is bij jou thuis ook genoeg te doen. Denk bijvoorbeeld aan het isoleren van je dak of gevel. Hiermee bespaar je energie en help je het klimaat. Bij al deze maatregelen is er aandacht nodig voor de natuur en beschermde diersoorten. Dus ook bij isoleren!

Bij het isoleren van je dak of gevel kun je onbedoeld beschermde diersoorten, zoals vleermuizen, zwaluwen of huismussen verstoren en hun onderkomens vernietigen. Dit is niet alleen slecht nieuws voor de dieren, maar ook nog eens in strijd met de Omgevingswet (eerder bekend als de Wet natuurbescherming). Oftewel: een dilemma.

Deze handleiding richt zich op isolatiemaatregelen die de leefomgeving van beschermde diersoorten beïnvloeden. Hierbij gaat het om het isoleren van spouwmuren of daken. Isolatie van binnenuit, glasisolatie of het isoleren van je vloer vormen geen risico voor beschermde diersoorten. Dat is dus altijd aan te raden. In deze handleiding gaan we niet in op het gebruik van ecologisch isolatiemateriaal, hoewel ook heel waardevol.

Hoe kun je jouw huis isoleren zonder schadelijke gevolgen voor beschermde diersoorten? In deze handleiding lees je waar je rekening mee moet houden, als je natuurvriendelijk wilt isoleren. We geven een beeld van de huidige problemen en de wet- en regelgeving. Daarnaast zetten we overzichtelijk op een rij wat je kunt doen om de leefomgeving van beschermde diersoorten te beschermen.

1 Met deze regels moet je rekening houden

De Omgevingswet beschermt Nederlandse natuurgebieden en planten- en diersoorten. Volgens deze wet is het bijvoorbeeld verboden om verblijfplaatsen van de zwaluw, de huismus of de vleermuis te beschadigen en te vernielen, of deze soorten te doden. Bij het isoleren van spouwmuren of daken ben je daarom verplicht rekening te houden met de aanwezigheid van deze soorten. Als uit onderzoek blijkt dat beschermde diersoorten aanwezig zijn, heb je een omgevingsvergunning voor flora- of fauna-activiteiten nodig.

Omgevingsvergunning

Tot 1 januari 2024 gold de Wet Natuurbescherming, waarbij je een ontheffing nodig had voor beschermde soorten. Vanaf 2024 valt dit onder de Omgevingswet en heb je een omgevingsvergunning nodig.

Isoleren vanaf buitenkant

Bij het isoleren vanaf de buitenkant van je huis (zoals spouwmuren of daken) moet je rekening houden met beschermde diersoorten zoals huismussen, zwaluwen of vleermuizen. Dit is zelfs een wettelijke verplichting!

Dus: wil je je gevel of dak van buitenaf isoleren en zijn er beschermde diersoorten aanwezig? Dan moet je een omgevingsvergunning aanvragen en natuurvriendelijke methoden gebruiken.

Isoleren van binnenuit

Van binnenuit isoleren is natuurlijk ook een optie. Maar het is minder efficiënt en neemt ruimte binnenshuis in beslag. Besteed in dat geval ook extra aandacht aan ventilatie en vochtregulatie.

2 Isolatie en de omgevingsvergunning

Wat zijn de opties?

1. Zelf aanvragen

Als huiseigenaar kun je zelf zorgen voor onderzoek en een omgevingsvergunning, maar dat is prijzig en tijdrovend. Een erkend ecooloog moet eerst een quick-scan uitvoeren, wat al enkele maanden en rond de €600 kost. Afhankelijk van de uitkomsten, is mogelijk kostbaar aanvullend ecologisch onderzoek nodig. Aansluitend kun je dan een vergunning aanvragen en op basis daarvan kun je onder voorwaarden met een (gecertificeerd) isolatiebedrijf aan de slag.

2. De gemeente zorgt ervoor

In principe wordt van elke gemeente verwacht dat zij zorgen voor een benodigde omgevingsvergunning. Dit kan met een zogeheten Soortenmanagementplan (SMP). Op basis van het SMP wordt door de gemeente een ontheffing op de Omgevingswet aangevraagd bij de provincie.

Veel gemeenten hebben alleen nog geen SMP en het opstellen daarvan kan vanwege gebiedsgericht onderzoek wel twee jaar duren. Daarom mogen gemeenten en hun inwoners tijdens de onderzoeksperiode gebruikmaken van een pre-soortenmanagementplan (pre-SMP). De provincie kan op basis van dit pre-SMP een tijdelijke gebiedsgerichte omgevingsvergunning verlenen. In die specifieke wijken of dorpen kun je dan als huiseigenaar, mogelijk onder voorwaarden, toch aan de slag.

Tip: check altijd als eerste bij je gemeente of ze een (pre-)SMP hebben. In dat het geval kan de gemeente je vertellen of je onder bepaalde voorwaarden al kunt starten. Lees meer over (pre-)SMP's [op de website van provincie Utrecht*](#)

* De provincie gaat over de vergunningen en handhaving. De meeste provincies zijn, net zoals de provincie Utrecht, in gesprek met gemeenten over het te volgen beleid. Check dus zeker de website van jouw provincie.

3. Landelijke aanpak Natuurvriendelijk Isoleren

Omdat het opstellen van gemeentelijke SMP's zomaar een paar jaar kan duren, hebben verschillende overheidsinstanties onder aansturing van het Ministerie van Binnenlandse Zaken per mei 2024 afspraken gemaakt voor een Landelijke aanpak Natuurvriendelijk Isoleren. [Lees meer over dit besluit.](#)

Het gaat om een tijdelijke regeling die in heel Nederland Natuurvriendelijk Isoleren op korte termijn mogelijk maakt zónder voorafgaand ecologisch onderzoek en zónder het aanvragen van een vergunning.

Isolatiebedrijven

Deze aanpak houdt in dat isolatiebedrijven na een training worden gecertificeerd voor natuurvriendelijk isoleren. Met het certificaat wordt gegarandeerd dat het isolatiebedrijf er netjes

voor zorgt dat de te isoleren ruimtes vrij zijn van beschermde soorten. Ook zorgen ze voor alternatieve huisvesting voor de beschermde dieren en dat er natuurvriendelijk wordt geïsoleerd.

Maximum per wijk

Deze aanpak is voor een maximum aantal huizen per wijk mogelijk. Dit gaat over 6% van de particuliere woningen verspreid over 3 jaar. De aantallen worden bijgehouden in een landelijke webapplicatie en het isolatiebedrijf weet of er nog geïsoleerd mag worden in jouw buurt. Als huiseigenaar hoef je er alleen voor te zorgen dat je een gecertificeerd bedrijf inschakelt.

Op www.natuurvriendelijkisoleren.nl lees je meer over deze regeling. Hier kun je ook gecertificeerde bedrijven in jouw omgeving vinden.

Foto: Unitura

3

Zo houd je rekening met de beschermde diersoorten

Natuurvriendelijk isoleren

In alle gevallen van gevel- en dakisolatie en aanwezigheid van beschermde soorten moet je zorgen dat:

- de spouw en het dak op het moment van isoleren vrij zijn van de beschermde dieren
- er bij het isoleren rekening gehouden wordt met het broedseizoen en de leefgewoonten van deze soorten (de natuurkalender)
- er tijdig gezorgd wordt voor alternatieve huisvesting voor de beschermde dieren

Op de volgende pagina's vind je meer over de leefomgeving van de huismus, de gierzwaluw en de vleermuis. Ook laten we zien welke maatregelen genomen moeten worden om goed voor deze beschermde diersoorten te zorgen. En we vertellen wat je als huiseigenaar zelf kan doen.

De huismus

De gierzwaluw

De vleermuis

Nu nog bekend...

de huismus

De huismus is misschien wel de meest iconische vogel in Nederland. Maar de huismus wordt bedreigd. In de jaren '70 waren er nog zo'n 2 miljoen broedparen. Nu schat de Vogelbescherming dat er nog maar ongeveer de helft van de huismussen over is.

Waarom zien we steeds minder huismussen? Een belangrijke oorzaak is het verlies van plekken waar de vogel nestjes kan maken. Dakpannen worden steeds vaker vervangen of afgesloten en laat die dakpannen nou net de plek zijn waar huismussen graag nestelen.

De woonplaats van de huismus

De naam zegt al genoeg: een huismus houdt van zijn eigen omgeving. Deze vogels blijven het liefst in de buurt van hun geboorteplek. Zie je vaak een huismus in je tuin? Dan is dat waarschijnlijk steeds dezelfde vogel.

Wist je dat vogels verantwoordelijk zijn voor ongeveer 5% van alle bestuivingen? Ook huismussen dragen bij aan de bestuiving van planten. Ze hebben vaak stuifmeel aan hun veren, waardoor ze onbewust bloemen en planten in je tuin helpen groeien. Dit maakt de rol van de huismus nog belangrijker. Ook fijn: huismussen eten niet alleen zaden maar ook insecten en spinnen.

Bij het isoleren van je dak moet je met het volgende rekening houden: huismussen broeden het liefst onder dakpannen, dicht bij de dakgoot. Als je deze broedplaatsen verwijdert, moeten de mussen een nieuwe woonplek zoeken. Wanneer ze niet snel een nieuwe plek vinden, is de kans groot dat ze het niet overleven.

Hoe kun je de huismus helpen?

Huismussen hebben hulp nodig, vooral wanneer je je dak gaat isoleren. Is isoleren van binnenuit geen optie? Hieronder lees je waar jij en het isolatiebedrijf rekening mee moeten houden.

Tip: Zorg ervoor dat je een gecertificeerd isolatiebedrijf inschakelt dat natuurvriendelijke methoden hanteert. Deze bedrijven kun je vinden op www.natuurvriendelijkisoleren.nl.

Natuurvrij maken

Voordat het isolatiebedrijf aan de slag gaat, moeten ze je huis "natuurvrij" maken. Dat wil zeggen dat er geen vogels meer in je huis zijn. Het bedrijf laat de vogels in een minder kwetsbare periode wegvliegen. Als je bijvoorbeeld in de zomer je dak wilt isoleren, moet het isolatiebedrijf uiterlijk in de winter (bij voorkeur in september of oktober) je dak natuurvrij maken.

Tijdens deze periode moeten de mussen een nieuwe plek vinden, want ze kunnen niet meer

terug naar jouw huis. Zorg daarom dat je vervangende verblijven in de buurt hebt geplaatst. Hiermee zorg je ervoor dat de huismus niet in de problemen komt en een veilige nieuwe thuisbasis krijgt.

Alternatieve woon- en broedplaatsen

Zorg voorafgaand aan het isoleren voor alternatieve nestplaatsen. Huismussen nestelen graag in gaten en kieren van daken en gebouwen. Er zijn speciale dakpannen en bakstenen met ingebouwde nestplaatsen beschikbaar, die als vervangende woonruimte kunnen dienen.

Natuurkalender

Op de natuurkalender kun je zien welke perioden geschikt zijn om je huis te isoleren en duurzamer te maken. Meestal is dit buiten het broedseizoen. Logisch, want wanneer huismussen nestelen, zijn ze erg kwetsbaar. Dan moet je ze niet verstoren. Bespreek samen met je isolatiebedrijf het beste moment om te isoleren.

Jan Feb Mrt Apr Mei Jun Jul Aug Sep Okt Nov Dec

- Buiten broedseizoen: beste periode om isolatiewerkzaamheden uit te voeren.
- Broedseizoen 1: kwetsbaarste periode voor nestelende vogels. Niet isoleren in deze maanden.
- Broedseizoen 2: beter niet isoleren in deze maand. Soms broeden mussen twee keer per zomer.

De Alternatieven

- **Dakpannen toegankelijk maken**

Als het mogelijk is, maak dan de onderste twee rijen dakpannen toegankelijk voor vogels. Laat ruimte onderin en gebruik vogelschroot vanaf de derde rij om ongewenste vogels te weren.

- **Nestkast dakpannen**

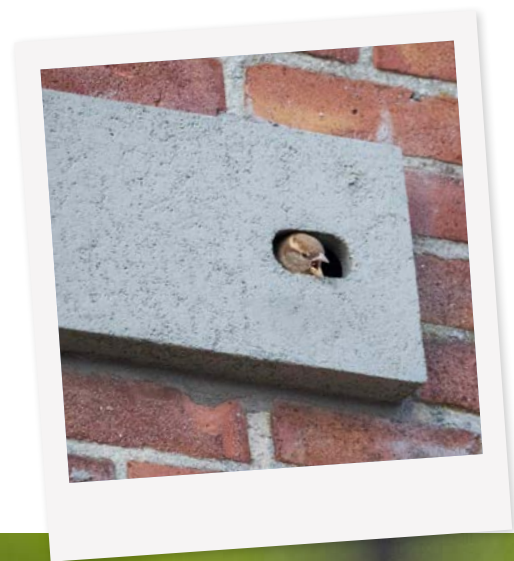
Gebruik speciale dakpannen met ingebouwde nestkastjes. Plaats er 3 tot 5, omdat huismussen in kolonies leven.

- **Ingemetselde neststenen**

Gebruik speciale stenen met ingebouwde nestplaatsen, die je in de muur kunt metselen. Dit zorgt voor een permanente en onopvallende woonplaats.

- **Nestkasten**

Hang vogelhuisjes aan de woning of in de tuin. Maak bijvoorbeeld een gezellige mussenflat, waarin ze samen kunnen broeden.

Belangrijk om rekening mee te houden

- **Vroeg beginnen**

Geef de mus de tijd om een nieuw huis te vinden. Start minimaal drie maanden voor de isolatiewerkzaamheden en plaats meerdere verblijven.

- **Geschikte nestplaatsen**

Let op de grootte van de nestruimte en de opening (circa 33 tot 35 mm) om er zeker van te zijn dat de neststenen, nestkasten of mussenpotten geschikt zijn voor huismussen.

- **Groepsnesting**

Plaats meerdere kasten of stenen bij elkaar, omdat mussen graag met meerdere broedparen in de buurt nestelen. Houd minstens 50 cm afstand tussen de invliegopeningen.

- **Locatie**

Plaats de nestkasten aan de noord- of noord-oostkant van het huis om oververhitting te voorkomen en op minstens 3 meter hoogte.

- **Veilige aanvliegeroute**

Vogels landen graag eerst op een veilige plek om de omgeving te verkennen, voordat ze naar het nest vliegen. Zorg daarom voor een veilige aanvliegeroute.

- **Voedselbronnen**

Zorg voor voedselbronnen in de buurt van de vervangende verblijven. Het dieet van een huismus bestaat voornamelijk uit zaden, bessen, bloemknoppen en insecten.

- **Schuilmogelijkheden**

Zorg dat er binnen 50 meter van de nestkast voldoende schuilmogelijkheden zijn. Dit zijn bijvoorbeeld groenblijvende struiken.

De stadsliefhebber onder de trekvogels!

De Gierzwaluw

De gierzwaluw is een echte globetrotter. In tegenstelling tot de huismus, die je in de winter ook nog in je tuin kunt spotten. De gierzwaluw zoekt in die periode warmere oorden op. Gierzwaluwen zijn groepsvliegers en herkenbaar aan hun karakteristieke sikkelvormige vleugels.

In april komen ze terug naar Nederland, meestal naar dezelfde plek als voorgaande jaren. Veel nesten gaan echter verloren door bouwwerkzaamheden. Daardoor heeft de gierzwaluw bij terugkeer vaak geen dak meer boven het hoofd. Hun nesten zijn om die reden het hele jaar door beschermd.

Waar woont de gierzwaluw?

Luchtacrobaten

Wist je dat deze vogels bijna hun hele leven in de lucht doorbrengen? Deze luchtacrobaten eten, slapen, en paren soms zelfs terwijl ze vliegen. Alleen het broeden doen ze met vaste grond onder de voeten (poten).

Nog zo iets bijzonders: het is goed nieuws als je gierzwaluwen rondom je huis hebt. Om hun eigen honger en die van hun jongen te stillen, eten ze tijdens het broedseizoen wel 20.000 insecten per nacht. Dit kan oplopen tot 1 miljoen insecten in totaal!

Bedreigd

De gierzwaluw is een beschermde soort in Nederland. Ze zijn sterk afhankelijk van menselijke bouwwerken voor hun nesten. Ze bouwen hun nesten namelijk hoog boven de grond: onder dakgoten en dakpannen, achter regenpijpen, bij dakkapellen, in spouwmuren of in smalle spleten.

Isolatie van buitenmuren en spouwmuren, evenals dakisolatie van buitenaf kan deze vogels ernstig bedreigen. Tijdens het inspuiten van spouwmuren kunnen ze bedolven raken onder isolatiemateriaal. Daarnaast is hun overlevingskans erg klein als ze uit hun nest worden verjaagd, vooral wanneer er jongen zijn.

Hoe kun je de gierzwaluw helpen?

Misschien weet je zelf wel of er gierzwaluwen bij jou in de buurt voorkomen. Anders kun je checken bij de gemeente of zij dit weten door het onderzoek ten behoeve van een (pre) SMP. Kies daarnaast voor een isolatiebedrijf dat milieuvriendelijk werkt. De gierzwaluw heeft onze hulp hard nodig. Lees hieronder wat jij en het isolatiebedrijf kunnen doen om deze vogels te beschermen.

Natuurvrij maken

Gierzwaluwen zijn trekvogels, die alleen tussen half april en eind augustus in Nederland op hun nest verblijven. Buiten die periode hoef je je huis dus niet 'zwaluw-vrij' te maken. Zorg wel voor alternatieve nestlocaties voordat ze terugkeren.

Natuurkalender

De Natuurkalender geeft de broedperiode van de gierzwaluw in Nederland weer: van half april tot begin september. Zorg er dus voor dat je isolatie- en duurzaamheidswerkzaamheden buiten deze periode plant.

Jan Feb Mrt **Apr** Mei Jun Jul Aug Sep Okt Nov Dec

- Buiten het broedseizoen: de beste tijd voor isolatie.
- Binnen het broedseizoen: vermijd isolatiewerkzaamheden.

Alternatieve woon- en broedplaatsen

Gierzwaluwen keren altijd terug naar dezelfde plek om te broeden. Bied ze daarom ruim op tijd alternatieve woon- en broedplaatsen. Anders kunnen zwaluwen niet broeden.

Tip: Betrek een gecertificeerd isolatiebedrijf bij je plannen.

De Alternatieven

- **Neststenen**
Metsel speciale neststenen in de muur voor een permanente en discrete nestplaats.
- **Nestkasten**
Monteer nestkasten (vogelhuizen) onder de dakrand of hoog aan de gevel.
- **Gleuf of nauwe ruimte**
Laat een smalle ruimte open in de muur of dakrand. Dit heeft minimale invloed op de isolatiewaarde en biedt de gierzwaluw een nestplek. Vraag dit bijvoorbeeld aan je isolatiebedrijf.

Belangrijk om rekening mee te houden

- **Geschikte neststenen of nestkasten**
Zorg ervoor dat de grootte van de nestruimte en de opening geschikt zijn voor gierzwaluwen.
- **Hoogte**
Plaats neststenen of -kasten minimaal 4 meter boven de grond.
- **Oriëntatie**
Richt de opening van de nestruimte op het oosten of noorden om oververhitting te voorkomen.
- **Plaatsing**
Vermijd het plaatsen van nestopeningen boven openslaande ramen.
- **Vrije aanvliegeroute**
Gierzwaluwen naderen hun nest altijd met hoge snelheid. Zorg daarom voor een veilige aanvliegeroute zonder bomen, palen of struiken voor het nest.
- **Timing**
Plaats neststenen of -kasten minimaal 3 maanden voor de start van de werkzaamheden. Het beste moment voor het ophangen is voor april, zodat de zwaluwen er direct gebruik van kunnen maken.

Handige helpers met een slecht imago

De vleermuis

Veel mensen hebben door verhalen en films een negatief beeld van vleermuizen, terwijl ze in werkelijkheid juist fascinerende dieren zijn. Zo zijn vleermuizen de enige zoogdieren die kunnen vliegen. Daarbij gebruiken ze de weerkaatsing van geluiden om hun weg te vinden in het donker. Ze luisteren naar de echo's om te bepalen waar ze zich bevinden en daar zijn ze ontzettend behendig in.

Van de 1400 soorten vleermuizen leven er in Nederland 18, die allemaal wettelijk beschermd zijn. Dit betekent dat je hun rust- en verblijfplaatsen niet mag beschadigen of vernietigen. En de dieren mogen niet opzettelijk verwond of dood gemaakt worden.

Nuttige insecteneters

Vleermuizen zijn echte muggenjagers en kunnen per nacht wel 3000 insecten eten. De vleermuis helpt dus mee je omgeving mug-vrij te houden.

Waar wonen vleermuizen?

10 soorten vleermuizen zoeken in Nederland vaak hun toevlucht in gebouwen en huizen. Ze houden van donkere, beschutte plekken waar ze overdag kunnen rusten. Een smalle gleuf is vaak al voldoende.

Favoriet zijn spouwen en spleten in muren, maar vleermuizen zitten ook graag onder dakpannen, achter daklijsten en in de holle ruimten tussen dakpan en dakbeschoot. De ruimte in platte daken is ook een geliefde verblijfplaats.

Door het verduurzamen van woningen zijn er steeds minder plekken beschikbaar voor vleermuizen. Het isoleren van huizen kan dus een serieuze bedreiging voor hun leefomgeving zijn.

Wat kun je doen voor vleermuizen?

Check, als je dat zelf niet weet, bij de gemeente of er sprake is van vleermuizen in jouw buurt en huis en kies een isolatiebedrijf dat natuurvriendelijk te werk gaat.

Tip: Laat het isolatiebedrijf de natuurkalender zien en werk samen om de vleermuis zo goed mogelijk te beschermen.

Natuurkalender

De kraamperiode van vleermuizen is van half mei tot half juli. De paartijd is van half augustus tot half oktober. Van november tot maart gebruiken ze hun onderkomen als winterverblijf. De vleermuizen zijn dus bijna het hele jaar door in gebouwen te vinden. Dat maakt het bijna onmogelijk om een moment te kiezen waarop er geen vleermuizen aanwezig zijn. De Omgevingswet vraagt dat je zorgvuldig met vleermuizen omgaat. Daarom is het belangrijk om op tijd te starten en in de minst kwetsbare periode aan de slag te gaan met het natuurvrij maken van je woning. Zijn vleermuisverblijven in gebruik? Dan mag je deze niet verstoren. Bovendien moet je ervoor zorgen dat er alternatieve onderkomens beschikbaar zijn voordat je begint.

Natuurkalender voor dakisolatie

Dakisolatie buitenzijde:

- Toegestaan als het dak vleermuisvrij is.
- **Broedseizoen:** toegestaan als het dak tussen 15 maart en 1 april vleermuis- en vogelnestvrij is gemaakt.
- **Winterperiode:** toegestaan als de woning voor de winterperiode vleermuisvrij is gemaakt.

Natuurkalender voor spouwisolatie

Vleermuiswerende maatregelen plaatsen:

- Toegestaan na vier dagen vleermuisvrij.
- **Winterperiode:** toegestaan, maar de woning is pas vleermuisvrij na de winterperiode.
- ▨ De effectiviteit van vleermuiswerende maatregelen moet door een ecooloog worden beoordeeld (avondtemperatuur drie dagen op rij > 10°C).
- **Kraamperiode:** niet toegestaan.

Natuurvrij maken

Het is heel belangrijk dat het isolatiebedrijf ervoor zorgt dat er geen vleermuizen meer aanwezig zijn op de plekken die geïsoleerd moeten worden. Zoals de natuurkalender aangeeft, moet dit natuurvrij maken van je huis zorgvuldig en goed gepland gebeuren. Bovendien mag het alleen plaatsvinden wanneer de buitentemperatuur drie opeenvolgende dagen minimaal 10 graden is.

Het natuurvrij maken is een precieze taak die uitgevoerd moet worden door een gecertificeerd isolatiebedrijf. Hierbij worden 'exclusion flaps' aanbevolen. Opzetstukken die ervoor zorgen dat vleermuizen wel naar buiten kunnen, maar niet meer terug naar binnen. Niet elk gaatje is geschikt voor exclusion flaps. Maar alle openingen moeten worden afgedicht, zodat vleermuizen er wel uit kunnen komen, maar niet erin.

Alternatieve woonruimte

Net als de huismus en de gierzwaluw hebben vleermuizen vervangende verblijfplaatsen nodig. En hoe eerder hoe beter. Plaats ze in ieder geval minimaal drie maanden voor het natuurvrij maken van je huis. Zo hebben de vleermuizen voldoende tijd om aan hun nieuwe onderkomen te wennen.

De Alternatieven

- **Ingebouwde vleermuisstenen**
Metsel speciale vleermuisstenen of -kasten in je muur voor een onopvallende, permanente woonruimte.
- **Vleermuiskasten bevestigen**
Plaats vleermuiskasten aan de buitenkant van je huis, in bomen of aan schuren om vleermuizen extra verblijfplekken te bieden.
- **Daktoegang**
Laat een smalle opening tussen de dakpannen open om vleermuizen toegang te geven tot het dak.
- **Ruimte onder overhangende dakpannen**
Zorg dat de ruimte tussen overhangende dakpannen en de gevel vrij blijft.
- **Openingen bij boeidelen**
Laat openingen van ongeveer 2 cm vrij aan de onderkant van deze dakrandafwerking, gootconstructies of gevelbekleding.
- **Spouwmuurverblijf**
Maak een verblijf in je spouwmuur door enkele stootvoegen open te laten voor vleermuis toegang. Zorg dat de ruimte achter deze openingen niet gevuld is met isolatiemateriaal, of houd de bovenste rand van de spouwmuur isolatievrij.

Belangrijk om rekening mee te houden

- **Meerdere alternatieve verblijven**

Hoe meer alternatieven je biedt, hoe groter de kans dat vleermuizen een nieuwe plek accepteren.

- **Dichtbij de oorspronkelijke plek**

Plaats nieuwe verblijven zo dicht mogelijk bij de oude verblijfplaats om de kans op succes te vergroten.

- **Specifieke vleermuiskasten**

Gebruik kasten die passen bij het soort verblijf dat je vervangt, zoals kraamverblijven of winterverblijven.

- **Hoogte en locatie**

Hang de kasten op minimaal 4 meter hoogte en vermijd plaatsen boven ramen of bij verlichting.

- **Verspreide kasten**

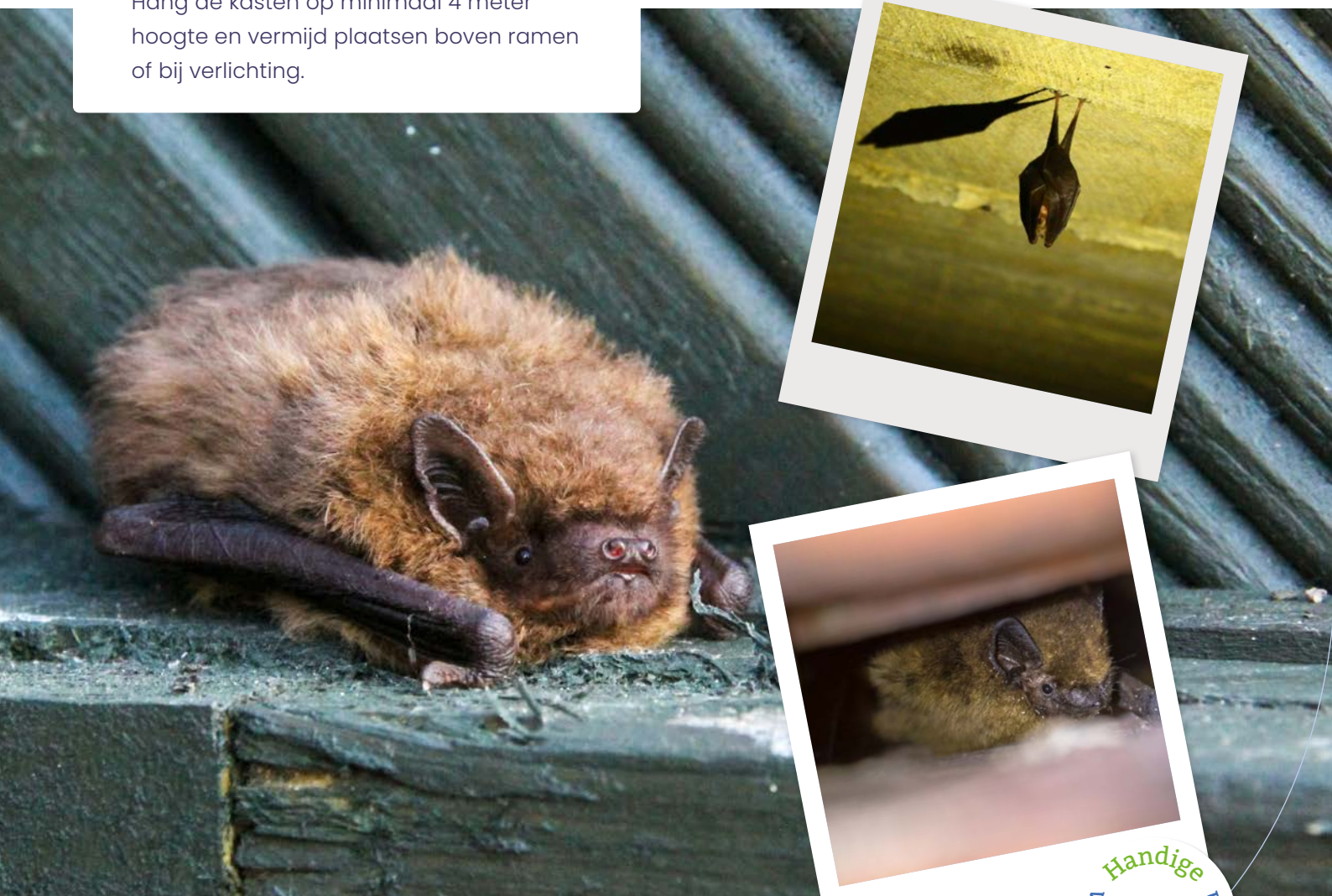
Installeer meerdere vleermuiskasten rondom je huis voor een betere verspreiding.

- **Gebruik van spouwborstels:**

Gebruik spouwborstels om te voorkomen dat isolatiemateriaal de toegang tot de spouwmuur blokkeert.

- **Vroegtijdige installatie**

Plaats de nieuwe verblijven minimaal drie maanden voordat je begint met het natuurvrij maken van je huis, zodat vleermuizen voldoende tijd hebben om te wennen aan hun nieuwe onderkomen.

Conclusie

Het is eigenlijk heel simpel: als je van plan bent om je huis te isoleren of te verduurzamen, vergeet dan niet de kwetsbare medebewoners. Niet alleen omdat vleermuizen, huismussen en gierzwaluwen wettelijk zijn beschermd. Ook omdat ze van onschatbare waarde zijn voor ons ecosysteem. Denk aan ze!

Dit zijn de punten om op te letten bij dak- en spouwisolatie:

- **Beschermde soorten**
De Omgevingswet vereist dat je rekening houdt met beschermde diersoorten zoals de huismus, gierzwaluw en vleermuizen.
- **Onderzoek en vergunning**
Je kunt ervoor kiezen om zelf onderzoek te laten doen en een vergunning aan te vragen, maar dit kan kostbaar en tijdrovend zijn.
- **Provinciaal en gemeentelijk beleid**
Controleer eerst bij je gemeente of er een Soortenmanagementplan (SMP of pre-SMP) beschikbaar is. Check ook de website van je provincie op "natuurvriendelijk isoleren".
- **Stappenplan**
Bespreek altijd met de gemeente welke stappen voor jouw situatie nodig zijn en wie welke verantwoordelijkheden op zich neemt, inclusief eventuele betrokkenheid van een gecertificeerd isolatiebedrijf.
- **Geen (pre-)SMP**
Als er geen SMP beschikbaar is, bekijk dan op www.natuurvriendelijkisoleren.nl of je gebruik kunt maken van de Landelijke aanpak Natuurvriendelijk Isoleren en welke bedrijven daarvoor gecertificeerd zijn.
- **Gecertificeerd isolatiebedrijf**
Schakel altijd een gecertificeerd isolatiebedrijf in voor natuurvriendelijke isolatie. Informeer naar hun aanpak en controleer hun procedures. Je vindt hierover meer informatie in deze handleiding.
- **Vooruitdenken**
Neem op tijd maatregelen en plan vooruit. Creëer vooraf voldoende alternatieve verblijfplaatsen voor beschermde soorten rond je huis, inclusief extra voedselbronnen.
- **Kwetsbare periodes**
Houd rekening met de kwetsbare periodes van de dieren. Raadpleeg hiervoor de natuurkalenders in deze handleiding.

Natuurvriendelijk Isoleren

De Natuur en Milieufederaties

Arthur van Schendelstraat 600

3511 MJ Utrecht

www.natuurenmilieufederaties.nl

info@natuurenmilieufederaties.nl

Behoeftte aan meer informatie of advies?

Neem dan contact op met de Natuur en

Milieufederatie in [jouw provincie](#).

De Natuur en Milieufederaties vormen samen

met HIER, Energie Samen, LSA bewoners en

Buurkracht de [Participatiecoalitie](#).

Participatiecoalitie

de natuur en
milieufederaties

Samen voor mooie en
duurzame provincies

